

กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีและใช้สารเคมีในระยะรัศมีปลอดภัยของชุมชน บ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า
อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์

The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in Safety Radius of Ban
Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province

พระครูปลัดสรสนธิธรรม, อาทิตย์ บำรุงเอื้อ, ดุสิต ศรีโคตร, และ เกวลี ศรีโคตร*

Phrakhrupassornsantitham, Artit Bumroong-eir, Dusit Srikod, and Kewalee Srikod*

วัดบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์

Ban Non Sawang Temple, Sao Lao Subdistrict, Nong Kung Si District, Kalasin Province

*Corresponding author e-mail: ok_1902@hotmail.com

Received 13/09/2021

Revised 29/09/2021

Accepted 03/10/2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีและใช้สารเคมีในระยะรัศมีปลอดภัยของชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มเป้าหมายเจาะจงเลือกจากความเต็มใจเข้าร่วมขับเคลื่อนธรรมนูญการใช้สารเคมีตามสิทธิชุมชนเพื่อสุขภาพ จำนวน 20 คน จำนวน 5 ครอบครัว เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มถึงปรากฏการณ์ทางสังคมความเคารพสิทธิชุมชนและธรรมชาติบ้านโนนสว่างที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมที่หลากหลายการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

จากการศึกษากระบวนการชุมชนปลอดภัยที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนชุมชนพบว่า (1) หลังสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมายถึงฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัยแล้ว (2) กลุ่มเป้าหมายมีท่าทีที่ตอบรับจนแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดภัยจึงได้สถาปนากลุ่มชุมชนปลอดภัยขึ้น หลังสถาปนากลุ่มจึงออกแบบ กำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนเพื่อสร้างจิตสำนึก ความตระหนักในความเป็นชุมชนปลอดภัย (3) การสร้างพลังความเป็นชุมชนปลอดภัยให้กับกลุ่ม เติมเสริมพลังให้แกร่งขึ้นด้วยการสร้างกลุ่มธรรมนูญสุขภาพชุมชนขึ้นมา

การนำกระบวนการชุมชนปลอดภัยที่เหมาะสมไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น จากการวิเคราะห์พบว่า การนำชุมชนปลอดภัยเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น เป็นการเชื่อมโยงในการเรียนรู้โดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรม ผ่านกิจกรรมหลักในการเรียนรู้ร่วมกันเป็น 2 ช่องทางคือ 1) การนำชุมชนปลอดภัยไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น และ 2) ชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนปลอดภัย

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, การลดการใช้สารเคมี, ความปลอดภัย

Abstract

The purpose of this research was to study the learning process of chemical reduction and use of chemicals in a safe radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. The target group was a specific target group selected from the willingness to join the constitution on the use of chemicals according to community rights for health of 20 people, from 5 families. The tools to collect the data are in-depth interviews, group discussions on issues that explore social phenomena, respect for community rights and nature. Driven through a variety of activities and using qualitative analysis methods, the results showed that: From the study of the chemical-free community process suitable for community-driven, it was found that; (1) After creating awareness to the aunt group, it means the base of thought and the four characteristics of a chemical-free community. (2) The target group has a response to show ownership of the chemical-free community, so the chemical-free community has been established. After the group's establishment, the group designed, formulated activities to drive awareness, awareness of being a chemical-free community. (3) Building the power of a chemical-free community for the empowerment group to be stronger by creating a Community Health Constitution. Bringing appropriate chemical-free community processes to learn together with other communities. From the analysis, it was found that bringing the chemical-free community to learn together with the communities in other areas is a link in learning through empirical learning in behavior through two main learning activities. It is (1) bringing the chemical-free community to learn together with the community in other areas, and (2) the community in other areas to learn together with the chemical-free community.

Keywords: Learning Process, Chemical Reduction, Safety

บทนำ

เมื่อโลกก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ยุคแห่งการ เชื่อมโยงประเทศต่างๆ ให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้นหรือ ประเทศต่างๆ ได้ก้าวสู่ระบบหนึ่งเดียวกัน ตามที่เรียก ว่า โลกาภิวัตน์(Globalization) นับได้ว่าเป็นกระแส หลักของโลกแห่งยุค ปัจจุบันในฐานะเป็นตัวขับเคลื่อน สังคมโลก ภายใต้กระแสแห่งการพลวัตในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ฯลฯ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2544: 56) ประเทศไทยในกระแสแห่งการพลวัตเช่นนี้ เราจำเป็นต้องเสริมสร้าง สังคมไทยให้อยู่ดีมีสุข โดยใช้ กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของ คนในชุมชนด้วยทุนทาง ทรัพยากรและศักยภาพของ ชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองอย่างเพียงพอ มีการ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้ง ภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุขและส่งเสริมให้เกิด การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อมาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในรูปแบบที่หลากหลายทั้งที่ เป็นทางการและไม่ เป็นทางการ (ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์.2542 : 18; วาริช ราศรี. 2557: 120) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการรับเอาการพัฒนาแบบกระแสหลักหรือ การพัฒนาที่ทันสมัยเข้ามาสู่ ประเทศ ด้วย ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยการเปิดการค้าเสรีให้ประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุนจากการ พัฒนาการ เกษตรแบบยังชีพไปสู่การเกษตร แบบอุตสาหกรรม ด้วยการนำเทคโนโลยี ใหม่ ๆ มาใช้แทนแรงงาน ซึ่งหลังจาก การ ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ เมื่อปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ประเทศไทย ได้เปลี่ยนวิถี ชุมชนเข้าสู่วิถีใหม่ปรับเปลี่ยน ตัวเองจากสังคมแบบพอเพียง มาเป็นสังคมที่ มั่งคั่ง โดยการ ผลิตเพื่อขาย และ แสวงหากำไร ให้ได้มากที่สุด เกิดความต้องการในลักษณะ บริโภคนิยม เกิดการอพยพแรงงานจากภาค ชนบทเข้าสู่ เมืองหลวงหรือเมืองหลักต่าง ๆ มี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมตลอด จนด้านเศรษฐกิจในภาคชนบท อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนขาดความเป็นตัวตน ชุมชนขาด ความเข้มแข็งระบบวัฒนธรรมถูกกลืนเลือน เกิด สังคม ต่างคนต่างอยู่ มุ่งแสวงหาปัจจัยเพื่อตอบ สมองต่อตนเองและครอบครัว โดยขาดความร่วมมือของชุมชนในการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ กรมการพัฒนาชุมชนถือ เป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ ชุมชนฐานรากมีความ มั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์ (ยุทธการ จินะคำปา และ ศิวรักษ์ ศิวา รมย์. 2560: 185)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเองที่ร่วมด้วยช่วยกันในการดูแลชุมชน ขับเคลื่อนชุมชน ย่อมจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อ คุณภาพของชุมชน เช่น งานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาญ, ปนัดดา ปรียทฤษฎ และ ญาณิศา โชติกะคาม (2555) พบว่า กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นกระบวนการพัฒนาการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาการมี

ส่วนร่วมนั้นๆ กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การสร้างทีมแกนนำซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน เริ่มตั้งแต่การค้นหาแกนนำ การเปิดโอกาสการเข้าร่วมแบบจิตอาสา การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) กระบวนการค้นหาปัญหาและความต้องการ 3) การออกแบบกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาศักยภาพการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในเวทีประชาคม และการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน วางแผนและดำเนินงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง และ 4) กระบวนการพัฒนาข้อตกลงร่วมกันในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ เริ่มต้นจากการเปิดช่องทางการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับบุคคล และระดับกลุ่ม รวมทั้งผลักดันโครงการเข้าสู่แผนพัฒนาชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายบริหารงานในระดับท้องถิ่น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม พบว่า 1) เกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุทำให้โครงการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนมีความเข้มแข็งโดยการบริหารจัดการร่วมกันในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยตนเอง 2) ระบบบริการมีการเปลี่ยนแปลงจากเชิงรับ เป็นเชิงรุก เน้นการสร้างเสริมสุขภาพมากกว่าการรักษาการเจ็บป่วยหรือโรค และ 3) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสามารถจัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังผ่านการดำเนินงานในโครงการดูแลผู้สูงอายุ มีผลให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการรับบริการมากขึ้น ทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ จันทนา อินทิม (2563) พบว่า รูปแบบของการจัดการชุมชนเข้มแข็ง คือ (1) การมีส่วนร่วม (2) การพึ่งตนเอง (3) กระบวนการเรียนรู้ (4) ผู้นำ และ (5) เครือข่ายความร่วมมือ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้การจัดการชุมชนเข้มแข็ง อย่าง ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ สิทธิปริชาชาญ และ ปนัดดา ปรียพถม (2557) พบว่า ระบบและกลไกการทำงานที่สำคัญในการดูแลสุขภาพชุมชน เกิดจากนโยบายของรัฐ และความต้องการแก้ปัญหาของคนในพื้นที่ ทั้ง 14 กรณีศึกษาใช้ทุนคนเป็นหลักในการดำเนินงาน มีทุนเงินและทุนสิ่งแวดล้อมเป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน ออกแบบกิจกรรม/วิธีการทำงานโดยใช้การดูแลตามธรรมชาติสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่สามารถแก้ไขปัญหาพื้นที่ได้ และใช้ศักยภาพและประสบการณ์ของคนทำงาน โดยผ่านการประเมินความต้องการของชุมชนที่ได้มาจากวิธีการที่แตกต่างกัน มีการบรรจุโครงการดูแลสุขภาพชุมชนลงในแผนพัฒนาชุมชนเป็นลายลักษณ์อักษร และใช้การสื่อสารให้คนในชุมชนรับรู้ เป็นการสร้างนโยบายสาธารณะของชุมชน การพัฒนาการดูแลสุขภาพชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เกิดจากการมีทุนคนในพื้นที่ที่มีจิตอาสาทำงาน การปรับรูปแบบการทำงานให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน และมีระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำงานที่เกิดจากนโยบายระดับพื้นที่

ชาวบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า ย้ายมาจากบ้านเสาเล้า ซึ่งบ้านเสาเล้าได้ล้มสลายลงเพราะผลกระทบจากการสร้างเขื่อนลำปาว และชาวบ้านเสาเล้า เป็นเชื้อสายอีสานมาแต่เดิม ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า มีการอพยพมาจากทางเมืองศรีสะเกษและเมืองอุบลราชธานี เข้ามาสร้างบ้านขึ้นใหม่ในบริเวณทางทิศอีสาน หรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

[20]

Citation:

พระครูประภัสสรสันติธรรม อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ดุลิต ศรีโคตร และ เกวลี ศรีโคตร. (2564). กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีและใช้สารเคมีในระยรั่มปลอดภัยของชุมชน บ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1 (5), 17-36.

Phrakhrupassomsantitham, Bumroong-eir, A., Srirod, D., & Sriko, K. (2021). The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in Safety Radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 1 (5), 17-36; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2021.22>

ของบ้านโนนสว่าง (ปัจจุบัน) ประมาณ 1 กิโลเมตร มีชื่อหมู่บ้านเสาเล้า เหตุที่ชื่อบ้านเสาเล้า เพราะบริเวณนั้นเป็นบ้านร้างอยู่เดิมแล้ว มีสิ่งก่อสร้างพอเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่ามีคนเคยมาตั้งรกรากอยู่ก่อนนานแล้ว และบริเวณนั้นมีฉางสำหรับใส่ข้าวเปลือก (เล้าข้าว) อยู่ 1 หลัง มีขนาดใหญ่พอสมควร (สันนิษฐานตามเสาที่ยังหลงเหลืออยู่) เมื่อมีตั้งรกราก ตั้งบ้านขึ้นใหม่ จึงใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเสาเล้า” ตามหลักฐานว่าบ้านเสาเล้ามีตัวตนอยู่จริงตั้งแต่ ราวปี พ.ศ. 2400

นับถือศาสนาพุทธและเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะนิสัยทั่วไปมีจิตใจและอัธยาศัยดี มีความเอื้ออารี เป็นมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน รักอิสระ คบหากับผู้คนง่าย มีจิตใจกว้างขวาง ต้องการเห็นชุมชนพัฒนา มีความเป็นพี่เป็นน้องถ้อยทีถ้อยอาศัยกันดี พร้อมให้ความร่วมมือในกิจการสาธารณะ มีความกระตือรือร้น มีความสนใจใคร่รู้สิ่งต่างๆ รอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง แต่ด้วยความรักอิสระ และเน้นการทำมาหากินเพื่อเศรษฐกิจในครัวเรือนของตนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่องระยะยาวยังไม่เคยเกิดขึ้น แต่สำหรับงานประโยชน์ร่วมกันระยะสั้นๆ ที่มีลักษณะงานไม่ซับซ้อนหรือกินเวลาไม่นาน เช่น งานบุญงานกุศลใดๆ ก็ตามจะได้รับความร่วมมือและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

เนื่องด้วยชุมชนตำบลเสาเล้าเป็นชุมชนที่พื้นที่เป็นหัวไร่ปลายนาและเป็นพื้นที่ดอน ดินเป็นดินเหลืองขาดแร่ธาตุอาหารของพืช บางแห่งเป็นดินแดงหรือชาวบ้านเรียกว่าหินแห่ ทำให้การทำเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร ส่วนบริเวณที่ทำเกษตรได้นั้นเป็นเขตชลประทานเขื่อนลำปาว ชาวบ้านบางครอบครัวมีที่ดินเพียงเป็นที่อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนลำปาวต้องอพยพมาตั้งหมู่บ้านใหม่ตามหัวไร่ปลายนา ดังนั้นความเป็นอยู่ของคนตำบลเสาเล้านั้นจึงแตกต่างกับชีวิตบ้านเสาเล้าเดิมที่อุดมสมบูรณ์ มีเรื่องสวนไร่นากันแทบจะทุกครอบครัว อาชีพคนในชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม รับจ้างทั้งในชุมชนนอกชุมชน และมีบางส่วนไปทำงานต่างจังหวัด

นอกจากนี้ ตำบลเสาเล้า ยังเป็นพื้นที่ที่ได้รับการสำรวจพบแหล่งก๊าซธรรมชาติ ที่บ้านโนนสมบูรณ์ และบ้านโนนมีกิจ ทั้งนี้ชุมชนยังขาดความเข้าใจและหวาดกลัวต่อผลกระทบด้านสุขภาพและสารเคมีที่จะปนเปื้อนในดินในน้ำและอากาศ ไม่มีใครสามารถรับประกันความปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชนได้

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสถานการณ์และปัญหาการใช้สารเคมีในเกษตรกร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และยาฆ่าหญ้า เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เกิดการใช้สารเคมีเกินจำเป็นและอันตราย นอกจากนั้นยังศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งภายในและนอกพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดแนวทางภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้การป้องกันการใช้สารเคมีและผลิตภัณฑ์ทดแทนของชุมชน อันนำไปสู่การลดการใช้สารเคมีหรือใช้ผลิตภัณฑ์ทดแทนอย่างเหมาะสมและปลอดภัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีและใช้สารเคมีในระยะรัศมีปลอดภัยของชุมชนบ้านโนนสว่าง ต.เสาเล้า อ.หนองสูง จ.กาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาระบวนการข้อมูลเชิงศักยภาพ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี การใช้สารเคมีที่เหมาะสมและลดการใช้สารเคมีในชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

พื้นที่ทำงานวิจัย : พื้นที่ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ร่วมคือ ชุมชนตำบลเสาเล้า อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนพื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรมคือ ชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ และมีชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ วัดสว่างคงคา เป็นสถานที่ขับเคลื่อนงาน

สาระสำคัญ มุ่งเน้นศึกษาระบวนการเรียนรู้ใหม่ วิธีการใหม่ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านโนนสว่าง ที่คนเคารพสิ่งสำคัญร่วมกันคือ คนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ ทั้งยังถือว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่พึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้ออาทรกันและแบ่งปันด้วยความหนักแน่นจริงจัง มองเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคล ต่อธรรมชาติ และต่อสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างถูกต้องและจริงใจ มีค่านิยมร่วมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย สำนึกในคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่ดีงาม โดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม ด้วยกระบวนการกิจกรรมความเคารพสิทธิชุมชนและธรรมชาติ ที่หลากหลายรูปแบบและเนื้อหา

กลุ่มเป้าหมาย เป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกันจากในขั้นตอนที่ 1 และกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่มีคุณลักษณะตามที่กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่หนึ่งกำหนด โดยเจาะจงเลือกจากความเต็มใจเข้าร่วมขับเคลื่อนธรรมนูญการใช้สารเคมีตามสิทธิชุมชนเพื่อสุขภาวะ จำนวน 20 คน จำนวน 5 ครอบครัว

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากประเด็นที่สำรวจความคิดเห็นในขั้นตอนที่ 1 ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมความเคารพสิทธิชุมชนและธรรมชาติ บ้านโนนสว่าง ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

ระยะเวลา ตั้งแต่ เมษายน 2562 – มิถุนายน 2562 โดย**สิ่งที่ได้รับ** เข้าใจกระบวนการในการใช้สิทธิชุมชนเพื่อสุขภาวะที่เหมาะสมบ้านโนนสว่าง ในการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
-ศึกษากระบวนการเรียนรู้ใหม่ วิธีการใหม่ในการดำเนินชีวิต -สังเคราะห์ผลการศึกษา -กำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนปฏิสัมพันธ์ คนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ คนเคารพสิ่งแวดล้อม	พระสงฆ์ นักวิชาการ การ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าหน้าที่ สาธารณะสุข และ เกษตรกร	การสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การเขียนบันทึก	เมษายน – มิถุนายน 2562	กระบวนการในการใช้สิทธิชุมชนเพื่อสุขภาวะที่เหมาะสม บ้านโนนสว่าง ใน การขับเคลื่อนผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ สามารถปฏิบัติได้ และเป็นที่ยอมรับ

ผลการวิจัย

จากการสนทนาและการสนทนากลุ่มย่อยของกลุ่มเป้าหมายที่สังเคราะห์คุณลักษณะการใช้สารเคมีนั้นนั้น ได้วิเคราะห์ร่วมกันเห็นว่า กระบวนการการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมการใช้สารเคมีในชุมชน ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนในชุมชนบ้านโนนสว่าง มีอยู่ 5 ขั้นตอนคือ การสร้างกลุ่มธรรมนูญชุมชน การสร้างองค์ความรู้การใช้สารเคมี การออกแบบกิจกรรมกลุ่ม การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม การเสริมสร้างพลังเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 1 การสร้างกลุ่มธรรมนูญสุขภาวะชุมชน

หลังจากผ่านการบ่มเพาะตามระยะเวลาในขั้นที่ 1 คือขั้นการสร้างองค์ความรู้การใช้สารเคมีในชุมชนแล้ว จากการสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มเป้าหมายยืนยันร่วมกันว่า กลุ่มเป้าหมายมีคุณลักษณะเข้าใจถึงคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย 6 ประการคือด้วยผ่านขั้นรับรู้ ขั้นทำที่ยอมรับและขั้นแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดภัย ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางสังคม อันเป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สร้างความสมดุลของกระบวนการพัฒนาที่คำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนและสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์พฤติกรรมทางสังคมใหม่ที่สามารถให้คุณค่าทั้งในเชิงแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมด้วย เพราะคือ 1. เป็นนวัตกรรมที่คิดริเริ่มในระดับชุมชนในการแก้ไขปัญหาความต้องการพื้นฐานของชุมชน 2. เป็นนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่และมีกลุ่มเป้าหมายในชุมชน 3. เป็นนวัตกรรมที่มุ่งหวังเปลี่ยนค่านิยมของคนในชุมชน

จึงสร้างธรรมนูญสุขภาวะชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างพลังขับเคลื่อนกระบวนการการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมการใช้สารเคมีในชุมชน บ้านโนนสว่าง โดยมีองค์กรนวัตกรรมคือ วัดสว่างคงคา เป็นกลไกขับเคลื่อนชุมชน

ปลอดภัยและมีส่วนร่วมทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยกลุ่มเป้าหมายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการเสวนาทางวิชาการ จำนวน 1 ครั้ง การสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 ครั้ง ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการรู้ทันสารเคมี เรื่องธรรมเนียมสุขภาวะในชุมชน อันเป็นปัญหาที่ต้องรับศึกษาและหาแนวทางในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่ถูกต้องในชุมชน คือ “ร่วมคิดร่วมสร้าง เพื่อชุมชนสุขภาวะ” สิ่งสำคัญที่เคารพร่วมกันคือ คนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และต่อสิทธิของคนในชุมชนอย่างถูกต้องและจริงใจ อีกทั้งเข้าใจว่าสังคมควรพึ่งพากันละกัน อย่างถูกต้องและจริงใจ อีกทั้งเข้าใจว่าสังคมใจงามหมายถึงสังคมที่ผู้คนมีสำนึกในคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวังในการเสริมสร้างครอบครัว ชุมชนที่มีค่านิยมร่วมกันโดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย พึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรเกื้อกูลกันและแบ่งปัน ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายความคิด เข้าใจถึงคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย 6 ประการตลอดระยะเวลาเดือนธันวาคม 2562 ณ ชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมและ
สัมมนาวิชาการ

ภาพการเสวนาทางวิชาการรู้ทันสารเคมี

ภาพสวนผักปลอดสารเคมีของกลุ่มเป้าหมายและคณะผู้วิจัย

ขั้นที่ 2 การสร้างองค์ความรู้การใช้สารเคมีในชุมชน

จากการสำรวจชุมชนบ้านโนนสว่างและการทำแผนที่ภูมิสังคมชุมชน พบว่า มีคนในชุมชนที่เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญเรื่องสารเคมีในภาคการเกษตรอย่างมาก ซึ่งจะเห็นจากการที่คนในชุมชนได้รับผลกระทบทุกครั้งไป เมื่อถึงฤดูการพ่นยา หรือช่วงหน้าฝน จะมีการเร่งฉีดยาฆ่าหญ้ากันมาก และมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น อย่างเช่นโรคฉี่หนู อาหารปวดหัว ผู้ที่มีบาดแผลเมื่อไปสัมผัสเข้ากับยาฆ่าหญ้า ถึงกลัเสียชีวิตเลยก็มี

ผู้คนที่เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในเรื่องการใช้สารเคมีเป็นเบื้องต้น จำนวน 50 คน ซึ่งประกอบด้วยพระภิกษุจำนวน 5 รูปนักวิชาการ จำนวน 3 คน ราษฎรชาวบ้าน จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คนผู้แทนเกษตรกรจำนวน 15 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 3 คน ชาวบ้าน จำนวน 14 คน

หลังจากเปิดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายดังกล่าว พบว่า มีกลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจเข้าร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมการใช้สารเคมีในชุมชน บ้านโนนสว่าง จำนวน 50 คน จำนวน 20 ครอบครัว ซึ่ง ประกอบด้วยจำนวน 50 คน ซึ่งประกอบด้วยพระภิกษุ จำนวน 5 รูปนักวิชาการ จำนวน 3 คน ราษฎรชาวบ้าน จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คนผู้แทนเกษตรกรจำนวน 15 คน ครู จำนวน 3 คน ชาวบ้านจำนวน 14 คน

กลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจเข้าร่วมงานวิจัยได้ผ่านการเสวนา และการสนทนากลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการรู้ทันสารเคมี ธรรมนุญกับการใช้สารเคมีในชุมชนอย่างปลอดภัย อันเป็นปัญหาที่ต้องรับศึกษาและหาแนวทางในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่ถูกต้องในชุมชน คือ “ร่วมคิดร่วมสร้าง เพื่อชุมชนสุขภาวะ” ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรทำร่วมกัน

[25]

Citation:

พระครูประภัสสรสันติธรรม อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ดุสิต ศรีโคตร และ เกวลี ศรีโคตร. (2564). กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีใช้สารเคมีในระยะรัศมีปลอดภัยของชุมชน บ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอนองสูงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1 (5), 17-36.

Phrakhrupassornsantitham, Bumroong-eir, A., Srikod, D., & Sriko, K. (2021). The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in Safety Radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 1 (5), 17-36; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2021.22>

คือ คนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ ทั้งยังถือว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่พึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้ออาทรกันและแบ่งปันโดยความหนักแน่นจริงจัง มองเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคล ต่อธรรมชาติ และต่อสิทธิของคนในชุมชนอย่างถูกต้องและจริงจัง อีกทั้งเข้าใจว่าสังคมควรพึ่งพากันละกัน หมายถึงสังคมที่ผู้คนมีสำนึกในคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวังในการเสริมสร้างครอบครัวและชุมชนที่มีค่านิยมร่วมกันโดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย พึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรเกื้อกูลกันและแบ่งปัน ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายความคิด อีกทั้งสร้างการรับรู้ เข้าใจถึงคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย 6 ประการคือ 1.มองเห็นคุณค่าและยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ 2.เข้าใจในความจริงของชีวิต 3.ยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนา 4.ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ 5.เคารพตนเอง 6.เคารพผู้อื่นและธรรมชาติ อยู่อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาเดือนพฤศจิกายน 2562 ณ ชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพการระดมแนวความคิดจากปราชญ์ในชุมชนบ้านโนนสว่าง

ภาพการสร้างองค์ความรู้และเรียนรู้พิษภัยของสารเคมีต่อผู้สูงอายุ

ขั้นที่ 3 การออกแบบกิจกรรมกลุ่มชุมชนปลอดภัย

จากการวิเคราะห์ร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนชุมชน จำนวน 50 คนและครอบครัวต้นแบบ จำนวน 20 ครอบครัว เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มที่จะนำสู่การสร้างคุณลักษณะชุมชนคาร์วะตะธรรม 8 ประการนั้น เริ่มต้นที่คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของคนในชุมชนที่มีคุณลักษณะชุมชนคาร์วะตะธรรมคือ ความเคารพและความใจงาม ตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ตอนศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมบ้านห้วยจั่ว และรู้พื้นดินคุณลักษณะที่เสื่อมถอย สูญสลายไป ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมระหว่างกลุ่มคน ระหว่างวัย และระหว่างพื้นที่ ในเรื่องคนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ

[26]

Citation:

พระครูประทีปสรสันติธรรม อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ดุลิต ศรีโคตร และ เกวลี ศรีโคตร. (2564). กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีใช้สารเคมีในระยรัที่มีปลอดภัยของชุมชน บ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1 (5), 17-36.

Phrakhrupassornsantitham, Bumroong-eir, A., Srikod, D., & Srikod, K. (2021). The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in Safety Radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 1 (5), 17-36; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2021.22>

1. กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 1 ความขยันหมั่นเพียร คือเห็นคุณค่าและยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญได้แก่ กิจกรรมทางการเกษตรคือ การทำสวนอ้อย การทำนาข้าว ปลูกผักปลอดภัย เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมทำให้กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าและยึดถือว่าธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องให้ความเคารพและพึงใส่ใจ ปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างเอื้ออาทร ถูกต้องและจริงใจ

2. กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 2 การเก็บออม คือการรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้ ได้แก่ การวางแผนแบ่งทรัพย์ออกเป็น ส่วน ๆ มีเงินฝาก เงินประกันสังคม เงินใช้ในยามฉุกเฉินอย่างเวลาเจ็บป่วย เป็นการวางแผนพื้นฐานครอบครัวให้ยั่งยืน

3. กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 3 การคบมิตรดี คือยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนาได้แก่การอบรมบ่มเพาะศีลธรรม คุณธรรม การอบรมยาเสพติด การทำบุญประเพณีวันสำคัญทางศาสนา เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมทำให้กลุ่มเป้าหมาย ดำเนินวิถีชีวิตโดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนา

4. กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 4 การประกอบสัมมาชีพ คือให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ได้แก่ การประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่ฟุ่มเฟือย การเสวนาพัฒนาท้องถิ่นบนฐานการเคารพคน เคารพธรรมชาติ เคารพสิทธิของกันและกัน การเสวนาพัฒนาการทางชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างวัย และระหว่างพื้นที่ โดยถือเอาการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ภาพคณะผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ร่วมออกแบบกิจกรรมกลุ่ม

จากการวิเคราะห์ออกแบบกิจกรรมชุมชนการระดมความคิดที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนในชุมชนบ้านหัวงัวของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนชุมชนและครอบครัวต้นแบบและคณะผู้วิจัย ในช่วงระยะเดือนธันวาคม 2562 ด้วย

การเสวนากลุ่ม และสนทนากลุ่มย่อย จนได้กิจกรรมที่มุ่งรื้อฟื้นคืนคุณลักษณะชุมชนการระดมความคิดที่เสื่อมถอย และสูญสลายไป อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะชุมชนการระดมความคิดที่เป็นจุดแข็ง 2 ประการคือการมีความเคารพและความมีใจงาม เพื่อทำการขับเคลื่อนในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม

หลังกลุ่มเป้าหมายออกแบบกิจกรรมชุมชนการระดมความคิดที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนในชุมชนบ้านห้วยวัก ที่มุ่งรื้อฟื้นคืนคุณลักษณะชุมชนการระดมความคิดที่เสื่อมถอยและสูญสลายไป อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะชุมชนการระดมความคิดที่เป็นจุดแข็ง 2 ประการ คือการมีความเคารพ และความมีใจงามบนฐานหลักพุทธธรรมเรื่องความเคารพ และฐานคิดชุมชนการระดมความคิดคือ “เคารพสิ่งสำคัญร่วมกัน สรรค์สร้างสังคมใจงาม” สิ่งสำคัญที่เคารพร่วมกันคือ คนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ และสังคมใจงามที่ผู้คนมีสำนึกในคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ไม่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวังในการเสริมสร้างครอบครัวและชุมชนที่มีค่านิยมร่วมกันโดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย พี่พาวอาศัยและเื้ออาหารเกื้อกูลกันและแบ่งปัน ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายความคิดจากการเสวนากลุ่มเป้าหมายได้กำหนดระยะเวลาการขับเคลื่อนในช่วงเดือน มกราคม – มิถุนายน 2562 ดังนี้

1.การขับเคลื่อนกิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 1 ความขยันหมั่นเพียร คือเห็นคุณค่าและยึดถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญได้แก่ กิจกรรมทางการเกษตรคือ การทำสวนอ้อย การทำนาข้าว ปลูกผักปลอดภัย เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมทำให้กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าและยึดถือว่าธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องให้ความเคารพและพึงใส่ใจ ปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างเอื้ออาทร ถูกต้องและจริงใจ

การทำสวนอ้อย ในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2562 การทำนาข้าว ในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2562 การปลูกผัก ช่วงเดือนตุลาคม- ธันวาคม 2562 ในการขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าว กลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่าที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมว่า เป็นการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและยึดถือว่าธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องให้ความเคารพและพึงใส่ใจ ปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างเอื้ออาทร ถูกต้องและจริงใจ เพราะหากสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติแล้ว ในที่สุดธรรมชาติจะลงโทษคนในชุมชนเอง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ผลิตคลาดเคลื่อน ผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ สุขภาวะสูญเสีย เป็นต้น

ภาพการสวนอ้อยปลอดสารเคมีของกลุ่มเป้าหมาย

2. กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดสารเคมี ประการที่ 2 การเก็บออม คือการรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หา มาได้ ได้แก่ การวางแผนแบ่งทรัพย์ออกเป็น ส่วน ๆ มีเงินฝาก เงินประกันสังคม เงินใช้ในยามฉุกเฉินอย่างเวลา เจ็บป่วย เป็นการวางแผนพื้นฐานครอบครัวให้ยั่งยืน

การจัดอบรมการออม ในช่วงเดือน มีนาคม 2562 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการออม ในช่วงเดือน พฤษภาคม 2562 การสร้างเครือข่ายกองทุนสงเคราะห์ ในช่วงเดือนมิถุนายน 2562 ในการขับเคลื่อนกิจกรรม ดังกล่าวกลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่าที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมว่าเป็นการชี้ให้เห็น ให้เข้าใจใน ความจริงของชีวิตที่ต้องดำเนินตามวิถีพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เป็น การเกษตรที่ยั่งยืน

[29]

Citation:

พระครูประทีปสรสันติธรรม อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ตูสิต ศรีโคตร และ เกวลี ศรีโคตร. (2564). กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีใช้สารเคมีในระยะรัที่มีปลอดภัยของชุมชน บ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเภา อำเภอนองงุคศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1 (5), 17-36.

Phrakhropassornsantitham, Bumroong-eir, A., Srikod, D., & Sriko, K. (2021). The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in Safety Radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 1 (5), 17-36; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2021.22>

ภาพการปลูกฝังการออมของกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มเยาวชนค่าย

3.กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 3 การคบมิตรดี คือยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนาได้แก่การอบรมบ่มเพาะศีลธรรม คุณธรรม การอบรมยาเสพติด การทำบุญประเพณีวันสำคัญทางศาสนา เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมทำให้กลุ่มเป้าหมาย ดำเนินวิถีชีวิตโดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนา

ในช่วงเดือนมีนาคม 2562 การอบรมยาเสพติด ในช่วงเดือนเมษายน 2562 การทำบุญประเพณีวันสำคัญทางศาสนา ในช่วงเดือนมกราคม- มิถุนายน 2562 ในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่าที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมว่าเป็นการชี้ให้เห็น การดำเนินวิถีชีวิตโดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักทางศาสนาที่ถือเอากฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ھاใช้กฎเกณฑ์ทางกฎหมายหรือทางปกครอง ถูกผิด ชั่วดี ความเที่ยงแท้ ยุติธรรม เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่โดยธรรมชาติ ھاใช้การขีดเขียนหรือปรุงแต่งขึ้นมา

ภาพกิจกรรมศึกษาธรรมะของกลุ่มเป้าหมาย

[30]

Citation:

พระครูปลัดสรสันติธรรม อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ตูลิต ศรีโคตร และ เกวลี ศรีโคตร. (2564). กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีใช้สารเคมีในระยะที่มีปลอดภัยของชุมชน บ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเฒ่า อำเภอหนองศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1 (5), 17-36.

Phrakhrupassornsantitham, Bumroong-eir, A., Srikod, D., & Srikod, K. (2021). The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in Safety Radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 1 (5), 17-36; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2021.22>

4.กิจกรรมคุณลักษณะชุมชนปลอดภัย ประการที่ 4 การประกอบสัมมาชีพ คือให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ได้แก่ การประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่ฟุ่มเฟือย การเสวนาพัฒนาท้องถิ่นบนฐานการเคารพคน เคารพธรรมชาติ เคารพสิทธิของกันและกัน การเสวนาพัฒนาการทางชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างวัย และระหว่างพื้นที่ โดยถือเอาการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2562 กิจกรรมสืบสานประเพณีท้องถิ่น ในช่วงเดือนสิงหาคม 2562 อบรมคุณธรรมจริยธรรม ในช่วงเดือนกันยายน 2562 การเสวนาพัฒนาท้องถิ่นบนฐานสัมมาชีพ "ครองตนโดยสุจริตธรรม" ในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่าที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมว่าเป็นการชี้ให้เห็นการดำเนินชีวิตโดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ อีกทั้งทั้งการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคน ระหว่างวัย และระหว่างพื้นที่ โดยถือเอาการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ภาพการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีท้องถิ่น

ภาพการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม

จากการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนปลอดภัยที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโนนสว่าง ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนพฤษภาคม 2562 พบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจในคุณค่าที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรม อันเนื่องจากพฤติกรรมของกลุ่มได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยการดำเนินวิถีชีวิตที่เข้าถึงคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัย ผู้คนเริ่มขยับในการทำงาน รู้จักเก็บออมอย่างเป็นระบบ ชุมชนมีความเอื้อเฟื้อในสิทธิของกัน อย่างกัลยาณมิตร และมีการสร้างสัมมาชีพตามแบบของพุทธศาสนิกชนมากขึ้นและมีจิตสำนึกร่วมกัน

ขั้นที่ 5 เสริมสร้างพลังเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

จากผู้วิจัยสังเกตเห็น จากเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายและจากการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมายนั้น ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกันยืนยันถึงคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัย ที่กลุ่มเป้าหมายมีมากถึงร้อยละ 80 นั้น ยังต้องเสริมสร้างพลัง เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปลอดภัยให้กับกลุ่ม ดังนั้น ในขั้นนี้จึงจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในกลุ่มเป้าหมายและเครือข่ายที่มีจำนวนมากขึ้นกว่าเดิม จาก

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนชุมชนจำนวน 30 คน รวมจำนวน 50 คน ที่ยังคงร่วมกันขับเคลื่อนต่อมาจนถึงระยะ
 หลังสุด เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 100 คน ในชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัด
 กาฬสินธุ์

จากการประเมินของกลุ่มเป้าหมายร่วมกันกับผู้วิจัย พบว่า กระบวนการในขั้นนี้ที่เป็นการเสริมสร้างพลังเพื่อ
 การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเดือนสิงหาคม 2562 นั้น ได้บรรลุถึงการสร้างพลังในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีพลังยิ่ง
 ระหว่างกลุ่มเป้าหมายและเครือข่าย ด้วยความรับรู้ เข้าใจ เป็นเจ้าของ อย่างมีจิตสำนึกและมีพลัง ในการเข้าร่วม
 การขับเคลื่อนคุณลักษณะ 4 ประการและฐานคิดของชุมชนปลอดภัยเคมีด้วยดี จนก่อเกิดธรรมณูสุขภาวะ ชน
 ชุมชนปลอดภัยเคมี ขึ้น อีกทั้งจะเข้าร่วมขับเคลื่อนในการขยายเครือข่ายสู่ชุมชนพื้นที่อื่น

แผนภูมิ 1 สังเคราะห์กระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมี

ข้อสรุป ชุมชนปลอดภัยเคมีเกิดจากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม พบว่าสังคมไทยกำลังเผชิญกับการ
 เปลี่ยนแปลงไปในทุกด้านอย่างรวดเร็ว มีสัญญาณบ่งบอกว่าคนเริ่มเสื่อมถอยคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม
 ความรับผิดชอบต่อสังคมลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคม
 ลดลง อันเกิดจากคนขาดภูมิคุ้มกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้คนขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งเรื่อง

การศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต การสร้างสถาบันของชุมชนให้เข้มแข็งเป็นพลังร่วมในการทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่ยึดหลักผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม จากเวทีชุมชนบ้านโนนสว่างจึงก่อตั้ง ชุมชนปลอดภัยเคมี เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน โดยการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมชุมชนปลอดภัยเคมีที่มีอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ศึกษากระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมีที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ และศึกษาการนำกระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมีที่เหมาะสมไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่อื่นต่อไป ดังได้ข้อค้นพบดังกล่าว

อภิปรายผล

การศึกษากระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมีที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการสนทนาและการสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกันเห็นว่ากระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมีที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนชุมชนบ้านโนนสว่าง มีอยู่ 5 ขั้นตอนคือ การสร้างกลุ่มธรรมนูญชุมชน การองค์ความรู้ การออกแบบกิจกรรมกลุ่ม การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม การเสริมสร้างพลังเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่ม

จากการศึกษากระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมีที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนชุมชนบ้านโนนสว่าง ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า (1) หลังสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมายถึงฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัยเคมีแล้ว (2) กลุ่มเป้าหมายมีท่าทีที่ตอบรับ จนแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดภัยเคมีจึงได้สถาปนากลุ่มชุมชนปลอดภัยเคมีขึ้น หลังสถาปนากลุ่มจึงออกแบบ กำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนเพื่อสร้างจิตสำนึกความตระหนักในความเป็นชุมชนปลอดภัยเคมี (3) การสร้างพลังความเป็นชุมชนปลอดภัยเคมีให้กับกลุ่ม เติมเสริมพลังให้แข็งแกร่งขึ้นด้วยการสร้างกลุ่มธรรมนูญสุขภาวะชุมชนขึ้นมา

การนำกระบวนการชุมชนปลอดภัยเคมีที่เหมาะสมไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น จากการวิเคราะห์พบว่าการนำชุมชนปลอดภัยเคมีเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น เป็นการเชื่อมโยงในการเรียนรู้โดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรม ผ่านกิจกรรมหลักในการเรียนรู้ร่วมกันเป็น 2 ช่องทางคือ 1) การนำชุมชนปลอดภัยเคมีไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น และ 2) ชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนปลอดภัยเคมี

1. การนำชุมชนปลอดภัยเคมีไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่นในประเด็นสำคัญของแต่ละพื้นที่เมื่อผู้วิจัยนำฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัยเคมี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีที่ตอบรับในฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัยเคมีเป็นอย่างดี แต่จะถึงขั้นแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดภัยเคมีแล้วนำไปขับเคลื่อนในชุมชนตนเองหรือไม่นั้น เป็นเรื่องของชุมชนเขาเอง

2. ชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนปลอดสารเคมีในประเด็นสำคัญของแต่ละพื้นที่เมื่อผู้วิจัยนำฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดสารเคมี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีที่ตอบรับในฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดสารเคมีเป็นอย่างดี แต่จะถึงขั้นแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดสารเคมีแล้วนำไปขับเคลื่อนในชุมชนตนเองหรือไม่นั้น เป็นเรื่องของชุมชนเขาเอง

ดังนั้นข้อค้นพบจากการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างชุมชนปลอดสารเคมี 5 ขั้นตอน ความยากอยู่ที่จุดเปลี่ยนถ่ายจากการรับรู้สู่ความเป็นเจ้าของคือจุดเปลี่ยนถ่ายจากขั้นที่ 1 ไปสู่ขั้นที่ 2 นั่นคือทำอะไรที่จะทำให้กลุ่มคนเข้าใจได้ว่าตนเป็นเจ้าของชุมชนปลอดสารเคมี ความยากไม่ได้อยู่ที่การตั้งกลุ่มหรือการสร้างธรรมนูญแต่อยู่ที่เขาจะกล้าประกาศว่าตนเป็นชุมชนปลอดสารเคมีต่างหาก ผู้วิจัยเห็นว่า หลังจากรวบรวมคนเป็นกลุ่มแล้วจุดเปลี่ยนถ่ายที่จะสร้างธรรมนูญเป็นเรื่องยาก การสร้างองค์ความรู้แล้วรวมกันเป็นกลุ่มก้อนแล้ว ยังต้องสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้น อย่างมีพลังที่เกิดจากภายใน เป็นอุปนิสัยอย่างเช่นจิตของพระโพธิสัตว์ เมื่อสามารถพัฒนาขั้นที่ 2 ได้อย่างมั่นคงแล้ว ขั้นต่อ ๆ ไปก็ไม่มีปัญหาแล้ว

อีกทั้งแนวทางที่ชุมชนปลอดสารเคมีขับเคลื่อนยังสอดคล้องในประเด็นที่ สังคมสีเขียวกล่าวถึงคือ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตไทย และความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนไทย เป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการบริโภคเกินพอดีไปสู่วิถีแห่งการผลิตและการบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่าและยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนยังขาดความตระหนักและห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการที่ชุมชน ภาคประชาชน และประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น จนสามารถรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถทำให้อนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน

เมื่อกลุ่มคนเป็นเจ้าของชุมชนปลอดสารเคมีแล้ว ผ่านขั้น 2 แล้วขั้นที่ 3 ขั้นที่ 4 ก็ขับเคลื่อนไปได้อย่างไม่ยาก สิ่งที่น่าพาดพิงสู่ความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดสารเคมี คือการเคารพสิ่งสำคัญร่วมกัน สิ่งที่เป็นเคารพสิ่งสำคัญร่วมกันนั้นคือคุณลักษณะ 4 ประการการยอมรับความเป็นชุมชนปลอดสารเคมีนั้นคือการยอมรับในคุณลักษณะ 4 ประการ คือความเป็นเจ้าของคุณลักษณะ 4 ประการนั่นเอง แต่มีความท้าทายในประเด็นการขับเคลื่อนงาน ขั้น 5 (พลัง) ทำทายคือ คนไม่ล่วงรู้อนาคต ถามว่า ชุมชนปลอดสารเคมีจะเดินไปได้อีกนานเท่าใด ตอบได้ไหม ไม่มีใครตอบได้ แผนก็ปีแผนเท่านั้นปีเป็นเรื่องคาดเดาทั้งนั้น แต่เราเชื่อมั่นว่าสิ่งที่ขับเคลื่อนมาจนถึงความเป็นเจ้าของชุมชนปลอดสารเคมีสร้างจนเป็นจิตสำนึก นำสู่พลังภายในจนระเบิดออกมาจากภายในจึงเชื่อมั่นว่าชุมชนปลอดสารเคมีนั้นจะสามารถ

ขับเคลื่อนต่อไปได้ด้วยดี ชุมชนปลอดภัยเกิดจากความเป็นจริงของชุมชน คนเห็นคุณค่าและความสำคัญของชุมชน ปลอดภัยทั้งยังเชื่อมั่นว่าบนฐานของความเคารพ เคารพคนเคารพธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากฐานคิดของชุมชนปลอดภัยมีค้นพบคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัย และได้ก่อเกิดกรอบควมทัศน์แบบและตัวแทนชุมชนปลอดภัยขึ้นมาใช้ขับเคลื่อนชุมชนบ้านโนนสว่าง และเครือข่ายเพียงเท่านั้น หากชุมชนพื้นที่อื่นจะนำไปใช้

จะต้องเข้าใจว่าฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการของชุมชนปลอดภัยนั้น ล้วนผ่านการประพจน์ตามการทำงานของจิต 5 เป็นลำดับขั้น ดังนั้นการสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนในชุมชนเป็นการลดขั้นตอนของการทำงานของจิต 5 เพราะจิตสำนึกไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากไม่ผ่านขั้นรับรู้ มีท่าทีตอบรับที่ดี และแสดงความเป็นเจ้าของ จึงจะก่อเกิดจิตสำนึกและมีพลังในขั้นสุดท้าย

จะต้องเข้าใจว่างานวิจัยนี้เป็นงานมุ่งเปลี่ยนพฤติกรรมเปลี่ยนความคิด ผู้วิจัยคงต้องอาศัยการสร้างบารมีและความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติตน ตลอดจนมีความสามารถในการเข้าถึงจิตวิญญาณของคน จิตวิญญาณของชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีงานวิจัยที่จะนำผลงานวิจัย ชุมชนปลอดภัยไปใช้ในครั้งนี้ต่อไป ผู้วิจัยอยากเห็น“อำนาจ กฎเกณฑ์ และคุณค่าของธรรมนุญสุภาพะ” ว่าเป็นอย่างไร เพราะการขับเคลื่อนงานชุมชนปลอดภัยเป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชนบนฐานคิดและคุณลักษณะ 4 ประการ ไม่ได้ค้นลึกลงใน อำนาจ กฎเกณฑ์ และคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

จันทนา อินทนิม (2563). การจัดการชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *Journal of Administrative and Management Innovation*, 8 (3), 116-127.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ. (2544). *รัฐศาสตร์แนว วิพากษ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนัก พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. 2542. *การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน.

.....
เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาชาญ และ ปนัดดา ปรียพฤษ (2557). กระบวนการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพชุมชน: 14
กรณีศึกษาในชุมชนพื้นที่ภาคกลาง. *Journal of Public Health Nursing*, 28(1), 1-15.

เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาชาญ, ปนัดดา ปรียพฤษ และ ญาณิศา โชติกะคาม (2555). กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลมาบแค. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 13 (2), 8-17.

ยন্ত্রการ จินะคำปา และ ศิวรักษ์ ศิวารมย์. (2560). กระบวนการพัฒนาต้นแบบชุมชนบริหารจัดการตนเอง: กรณี
ของตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 8 (1), 183-197

วาริช ราศรี. (2557). รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข : กรณีศึกษากุดชุม อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม.
วารสารช่อพะยอม, 25 (1), 119-127.

[36]

Citation:

พระครูประภัสสรสันติธรรม อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ดุสิต ศรีโคตร และ เกวลี ศรีโคตร. (2564). กระบวนการเรียนรู้การลดสารเคมีและใช้สารเคมีในระยรัที่มีปลอดภัยของชุมชน บ้าน
โนนสว่าง ตำบลเสาเ้า อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 1 (5), 17-36.
Phrakhrupassornsantitham, Bumroong-eir, A., Srikod, D., & Sriko, K. (2021). The Learning Process of Chemical Reduction and Use of Chemicals in
Safety Radius of Ban Non Sawang Community, Sao Lao Sub-district, Nong Kung Si District, Kalasin Province. *Interdisciplinary Academic and Research
Journal*, 1 (5), 17-36; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2021.22>